

Cum ne luăm Internetul înapoi? Rețelele descentralizate ca soluție

Cuprins:

1. Internetul - un spațiu liber sau grădini închise?
2. Dacă ar fi să construim o alternativă, cum arăta?
3. Fediverse - un univers de aplicații interconectate
4. Cum ne putem imagina federalizarea?
5. Cum arată instanțele deja-existente din Fediverse?
6. Ce fel de aplicații populează Fediverse-ul?
7. Mastodon, social media în mâinile utilizatorilor
8. Cohost și “crimele prin CSS”
9. Companiile mari de social media față în față cu Fediverse-ul
10. Internetul ca spațiu de promovare, drepturile fundamentale și rolul Fediverse

1. Internetul - un spațiu liber sau grădini închise?

Internetul devine o grădină împrejmuită de garduri înalte, unde doar un număr mic de corporații par să decidă ce putem crea, dar și ce putem consuma. Când vrem să ne exprimăm gândurile, să organizăm evenimente, să ne promovăm ca profesioniști, alegem din o gamă restrânsă de platforme: Facebook, Instagram, TikTok, LinkedIn, Twitter sau YouTube. Pare că, dacă am alege să ne exprimăm pe o altă platformă, sau în alt fel, pe Internet, nu am ajunge la un număr similar de oameni. Prietenii noștri nu ne-ar găsi postările sau fotografiile. Așadar, pare că, din pragmatism, ajungem să recurgem la website-urile și aplicațiile construite de aceleași câteva companii.

Două acte normative ale Uniunii Europene care au intrat recent în vigoare, [Regulamentul pentru Serviciile Digitale \(Digital Service Act - DSA\)](#) și [Regulamentul pentru Piețele Digitale \(Digital Market Act - DMA\)](#), sunt, în parte, răspunsul la fenomenul monopolizării Internetului și pieței de tehnologie de către un număr restrâns de firme (pe DMA sunt 6 firme reglementate, în cazul DSA acum [sunt 22 de servicii în categoria marilor jucători](#) pe

piața UE). Aceste regulamente privesc grădinile împrejmuite ca fiind amenințări la adresa competiției sănătoase, din punct de vedere economic și la adresa dreptului la liberă exprimare sau la viața privată, din punct de vedere al drepturilor fundamentale ale omului.

Un alt răspuns - de natură tehnică - la această problemă e dat de acei cetățeni care și-au dorit să creeze alternative reale, viabile și ușor de folosit la marile platforme de social media. Aceștia au căutat să proiecteze și să construiască site-uri și aplicații web care să redea utilizatorilor libertatea de a alege și de a se exprima.

2. Dacă ar fi să construim o alternativă, cum arăta?

Dacă “grădinile închise” de pe Internet blochează utilizatorii în interiorul lor, atunci **alternativa trebuie să permită utilizatorilor să aibă autonomie totală** asupra conținutului pe care îl creează. Dacă un utilizator nu poate muta tot ceea ce a postat pe Facebook pe o altă platformă online, o alternativă ar trebui să ofere utilizatorului nu doar libertatea să facă asta, ci și un sistem care să permită descărcarea conținutului și mutarea lui.

Algoritmii din spatele “feed-urilor” decid, pe platformele mari, ce conținut vede un utilizator și în ce ordine apare acesta. **Alternativa ar trebui să îi arate utilizatorului doar ceea ce a cerut să vadă**, în ordine invers cronologică. Mai mult, un utilizator ar trebui să își poată crea propriile feed-uri compuse din conținutul postat de anumiți utilizatori pe care-i urmărește, să poată alege să nu încarce imaginile din postări (de exemplu, dacă folosește Internetul dintr-o zonă cu o conexiune foarte slabă) și să poată filtra conținutul după cuvinte-cheie.

Deciziile de moderare ale conținutului pe marile platforme se conformează politicilor companiilor care le dețin. Adeseori, aceste decizii sunt politizate, în special atunci când companiile caută să intre pe o piață nouă sau să rămână în poziția dominantă pe care o au deja. Spre exemplu, Alphabet, compania care deține Google, [are o lungă istorie](#) de încercări de a se conforma condițiilor impuse de China pentru ca produsele sale să fie permise în țara respectivă. **O alternativă** la acest model constă într-o moderare de conținut la care comunitatea care folosește o platformă online participă activ, unde **principiile și regulile platformei reflectă valorile comunității care o folosește.**

Una din cele mai mari vulnerabilități ale platformelor de social media mari este că ele depind în totalitate de deciziile companiilor care le dețin, decizii care, uneori, pot fi contrare voinței majorității utilizatorilor. Cel mai puternic exemplu este platforma Twitter, redenumită în X după ce Elon Musk a cumpărat compania. După ce a fost preluată, platforma [s-a schimbat drastic](#). O parte dintre utilizatori și-au abandonat conturile și au încetat să mai folosească platforma. Această vulnerabilitate poate fi evitată fie atunci când social media urmează un model **descentralizat**, fie atunci când **modul de guvernare al platformei reflectă dorința celor care o folosesc.**

Multe dintre marile platforme de social media sunt folosite de către utilizatorii lor inclusiv pentru a-și face cunoscute afacerile proprii, sau pentru a căuta noi oportunități în carieră. Atunci când un antreprenor își crește și menține afacerea pe o platformă, ajunge să depindă de vizibilitatea respectivă. Utilizatorii sunt obligați să se conformeze algoritmilor care populează feed-urile și sunt adeseori pedepsiți dacă nu o fac. Pe YouTube, conținutul video poate fi limitat în a fi monetizat, ca sancțiune, iar cel care l-a încărcat nu mai poate câștiga bani din reclamele care oricum îi sunt atașate conținutului. Pe Facebook și Instagram, accesibilitatea unor conturi sau însemnări pot fi limitate (shadow banned), ceea ce înseamnă că tot conținutul postat nu mai apare în feed-urile altor utilizatori, deși conturile în sine rămân accesibile direct. O alternativă trebuie să ofere utilizatorului libertatea de a își **muta întregul conținut pe o altă platformă** și, ideal, să poată indica faptul că vechiul cont a fost mutat.

3. Fediverse - un univers de aplicații interconectate

Una dintre alternativele la “grădinile închise” de pe Internet este **Fediverse**-ul. Numele vine dintr-un joc de cuvinte între “univers” și “federație” și se referă la un ansamblu de platforme pentru publicare de conținut online care sunt inter-conectate. Aceste site-uri web și aplicații sunt descentralizate, deci **funcționează și sunt administrate independent**.

Conceptul de **descentralizare** a fost folosit foarte mult [în contextul tehnologiei blockchain](#). Însă, acest concept a fost piatra de temelie a Internetului în sine, încă din anii în care tehnologia aceasta încă se contura. Motto-ul “**Nimeni nu se află la conducerea internetului dar, de fapt, toată lumea se află la conducerea internetului**” care apare inclusiv [pe pagina de Wikipedia](#) care descrie descentralizarea tehnologiei informației descrie starea de început a Internetului, de care ne-am îndepărtat.

Tim Berners Lee, inventatorul WWW, explică [în scrisoarea publică care sărbătorește](#) 35 de ani de la nașterea web-ului: “**La baza întregii infrastructuri este intenția de a permite colaborare, de a încuraja compasiunea și de a genera creativitate - cea ce eu numesc cele trei C-uri. Trebuia să fie o unealtă care să împuternicească umanitatea**”.

Fediverse-ul este compus din website-uri și aplicații care folosesc același protocol, numit **ActivityPub**. Acesta a fost lansat în 2018 și permite publicarea de conținut creat de un “client”, pe un “server”, online și permite și “serverelor” să distribuie conținutul între ele.

Încă de la proiectarea sa, intenția creatorilor ActivityPub era ca acesta să fie folosit pentru a “**federaliza**” Internetul. În limba română, sensul termenului “federalizare” este apropiat, în acest context, de “interconectare”, așa că vom alterna între cei doi termeni. Ce este esențial de reținut este că ActivityPub permite fiecărui server și fiecărui client (de exemplu, un utilizator) să **decidă** cu care entități se conectează. **Interconectarea nu este impusă**.

Protocolul ActivityPub s-a dezvoltat fără intervenția și fără susținerea financiară a unei companii mari de tehnologie, după cum [aminteste](#) Christine Lemmer-Webber, una dintre

autoarele acestui standard. Ea subliniază că acest protocol demonstrează că nu doar companiile foarte mari pot crea tehnologie care să interconecteze platforme și să permită utilizatorilor să comunice, să țină legătura unii cu ceilalți și să creeze conexiuni noi.

4. Cum ne putem imagina federalizarea?

Fiecare aplicație din Fediverse poate fi găzduită de către oricine. Practic, pentru fiecare tip de aplicație, există nenumărate instanțe ale acesteia. O instanță, practic, este codul sursă al aplicației, servit de pe un server, care găzduiește conținut al utilizatorilor.

Pentru a ne face o idee despre cum arată Fediverse-ul, putem să ne imaginăm că Meta, compania care deține Facebook, ar alege să publice codul sursă al Facebook, iar utilizatorii îl descarcă și își creează propriile instanțe de Facebook. Acestea instanțe ar arăta exact ca site-ul Facebook pe care îl cunoaștem acum, însă ar avea doar conținutul urcat de utilizatorii instanței respective.

De exemplu, ne putem imagina că am avea o instanță pentru fiecare formă de sport, întreținută de voluntari care sunt pasionați de a practica la nivel profesionist sau amator acel sport. Aceste instanțe devin populate de conținutul celor care urmăresc sportul, care îl practică, care se perfecționează și cer sfaturi pentru a evolua. Această imagine aproximează conceptul de **descentralizare**, pentru că fiecare instanță de Facebook ar fi guvernată de alți oameni, găzduită pe altă infrastructură și s-ar supune legislației în vigoare din țara unde e găzduită.

Pentru a ne imagina cum comunică aplicațiile din Fediverse, continuăm experimentul de gândire și ne imaginăm că un utilizator de pe instanța de Facebook dedicată fotbalului vrea să fie la zi cu știri despre patinaj artistic, așa că alege conturi de pe instanța de Facebook de patinaj și le urmărește pe contul său. Practic, acest utilizator vede conținutul instanței de fotbal, dar și tot ce postează utilizatorii pe care i-a urmărit, de pe instanța de patinaj artistic.

E o situație foarte diferită de realitatea pe care ne-o oferă, acum, marile companii de social media: noi nu putem urmări, de pe un cont de Facebook, conținutul postat de cineva pe TikTok. Această imagine aproximează conceptul de **federalizare**, sau **interconectare**, pentru că utilizatorul alege conținutul pe care vrea să-l vadă de pe orice altă instanță.

Fediverse-ul oferă utilizatorilor experiența de a folosi Internetul fără intervenția algoritmilor de personalizare, și fără livrarea de reclame sau de monitorizare a ceea ce citește fiecare în parte. Printre funcționalitățile cele mai importante ale aplicațiilor din Fediverse se numără:

- lipsa algoritmilor de recomandare - tot conținutul e prezentat în ordine invers cronologică, în funcție de conturile pe care un utilizator de urmărește;
- lipsa reclamelor - un utilizator vede doar conținut postat de alți utilizatori, nu există reclame din partea instanței;

- lipsa abilității de a “căuta” prin conținutul din întreg Fediverse-ul, la pachet cu anumite funcționalități care permit unui utilizator să facă postările sale să fie ușor de găsit (de exemplu, folosind hashtag-uri), doar dacă își dorește asta;
- libertatea de a muta tot conținutul creat de un utilizator pe altă instanță.

5. Cum arată instanțele deja-existente din Fediverse?

Majoritatea instanțelor permit oricărui utilizator să îți creeze un cont. Unele instanțe din Fediverse sunt create de o singură persoană, doar pentru sine. Altele sunt create de către o comunitate și nu acceptă utilizatori noi, funcționând pe bază de invitație. Fiecare instanță în parte are propriul set de reguli și se supune, de asemenea, legislației în vigoare din țara în care este găzduită.

Majoritatea instanțelor din Fediverse permit utilizatorilor să se înregistreze fără să fie nevoie să plătească o taxă. Unele instanțe, însă, fac public în mod transparent costurile lor operaționale, necesare pentru a plăti găzduirea și mentenanța website-ului și încurajează utilizatorii să doneze atunci când își permit. Un număr mic de instanțe percep o taxă la înscriere, pentru a putea plăti costurile operaționale.

Funcționalitatea aplicațiilor din Fediverse care le face în mod fundamental diferite de alte aplicații de social media precum Facebook sau TikTok este cea care permite utilizatorilor să își mute tot conținutul generat de ei pe un alt server. Această funcționalitate se regăsește pe majoritatea aplicațiilor din Fediverse și este un răspuns natural la problema care apare atunci când o anumită instanță anunță că se va închide sau atunci când administratorii iau decizii cu care un utilizator nu este de acord. Abilitatea de a părăsi un spațiu digital și de a exporta tot conținutul creat acolo este opusul efortului platformelor mari de a își bloca utilizatorii în interiorul grădinii închise.

Moderarea conținutului pe aplicațiile din Fediverse este făcută de către administratorii unei instanțe. Însă, așa cum locuitorii dintr-un sat ajung să se cunoască între ei, iar persoanele cu funcții-cheie pot fi mult mai abordabili, la fel administrarea acestor instanțe este colaborativă și implică utilizatorii individuali în procesul de a decide ce este permis și ce nu.

Dincolo de a șterge conținut și a bloca anumiți utilizatori, această moderare implică și decizia de interconectare (federare) cu alte instanțe. Dacă administratorii unei instanțe [consideră](#) că o altă instanță funcționează contrar principiilor sau regulilor impuse de ei, pot alege să se deconecteze (de-federeze) de aceasta. Efectul deconectării este că utilizatorii celor două instanțe nu mai pot accesa conținutul unii celorlalți.

Atunci când citesc ce s-a mai postat în ultima vreme, unele persoane pot rămâne cu impresia că există foarte mult antagonism în Fediverse, pentru că pot vedea nenumărate discuții în contradictoriu între administratori și utilizatori pe subiectele moderării de conținut și interconectării cu alte instanțe. Însă, aceste discuții sunt mult mai rare pe platforme mari în

principal pentru că ele nu sunt publice sau utilizatorii rareori sunt ascultați sau implicați direct în discuții de moderare de conținut. Dat fiind că Fediverse-ul este un mediu online mult mai colaborativ, aceste discuții sunt expresia publică a colaborării.

6. Ce fel de aplicații populează Fediverse-ul?

Fediverse-ul este compus din aplicații construite folosind protocolul ActivityPub. Unele dintre aceste aplicații caută să devină alternative la anumite website-uri sau aplicații foarte cunoscute, care sunt, în prezent, oferite doar de mari companii concentrate pe profit. Alte aplicații sunt mai generaliste, sau se concentrează pe nișe și pe anumite comunități.

Câteva dintre aplicațiile cele mai cunoscute sunt listate în tabelul de mai jos, alături de aplicația căreia îi seamănă:

Aplicație din Fediverse	Aplicație asemănătoare
Mastodon	Twitter (X)
PeerTube	YouTube
Pixelfed	Instagram
BookWorm	Goodreads
Funkwhale	Spotify
Lemmy	Reddit
Friendica	Facebook

[Fediverse.party](https://fediverse.party) este un website care are conținut curatoriat cu cele mai populare aplicații din Fediverse. Pentru fiecare aplicație în parte, acest website listează un număr aproximativ de utilizatori activi, oferă imagini cu interfața cu utilizatorul și administrează liste de instanțe dintre care un utilizator poate să aleagă.

7. Mastodon, social media în mâinile utilizatorilor

Mastodon este cea mai cunoscută aplicație din Fediverse, iar funcționalitatea sa se apropie foarte mult de Twitter. O dată ce a devenit clar pentru utilizatorii Twitter că preluarea companiei de către Elon Musk duce platforma într-o direcție pe care nu și-o doresc, foarte mulți dintre aceștia au migrat către diferite instanțe de Mastodon.

În momentul de față, există peste [11 000 de instanțe](#) diferite de Mastodon.

Spre deosebire de Twitter, Mastodon oferă utilizatorilor săi trei feed-uri diferite cu conținut ordonat invers cronologic:

- un feed populat doar de conținutul conturilor pe care un utilizator le urmărește (“personal timeline” sau “home”);
- un feed care conține tot conținutul de pe instanța respectivă (“local timeline” sau “live feeds”);
- și un feed care conține tot conținutul instanței, plus conținutul tuturor instanțelor cu care aceasta se inter-conectează (“federated timeline” sau “explore”).

Un utilizator poate folosi orice instanță de Mastodon din propriul browser. Există aplicații de smartphone, atât pentru Android, cât și pentru iOS, care permit utilizatorilor să interacționeze cu instanțe de Mastodon - însă acestea necesită un cont pe o instanță pentru a funcționa:

- **Tusky** (care funcționează doar pe Android și poate fi descărcat și din F-Droid);
- **Ice Cubes** (care funcționează doar pe iOS);
- și aplicația denumită **Mastodon**, care funcționează atât pe Android, cât și pe iOS, dar nu se comportă la fel pe cele două platforme).

[Un test online interactiv](#) oferă celor interesați posibilitatea de a descoperi instanțe care li se potrivesc. Câteva servere populare de Mastodon care se axează pe tematici interesante pentru comunitatea celor interesați de tehnologie și drepturi digitale ar fi:

- Instanța românească de Mastodon: <https://mstdn.ro>
- Securitate, tehnologia informației
  - <https://infosec.exchange>
  - <https://freeradical.zone>
- Aplicații open-source, tehnologie
  - <https://fosstodon.org>
  - <https://enshittification.social>
  - <https://tech.lgbt>
- Activism în zona tehnologiei și digital rights
  - <https://chaos.social>
  - <https://digitalcourage.social>
- Politici publice, advocacy, concentrate pe Uniunea Europeană
  - <https://eupolicy.social>

8. Cohost și “crimele prin CSS”

Cohost este o altă aplicație online, care nu face parte din Fediverse și care și-a propus să ofere utilizatorilor o alternativă la grădinile închise. Platforma funcționează foarte similar cu Tumblr și este construită și menținută de o organizație non-profit americană. Cohost nu permite reclame și nu implementează nici un algoritm de ordonare a conținutului.

Interfața Cohost este imediat familiară celor care au folosit Tumblr și Twitter, însă platforma a implementat un detaliu în plus care oferă utilizatorilor o experiență specială. Fiecare postare făcută pe Cohost poate conține cod HTML și CSS care este executat în interfața cu utilizatorul. [Rezultatul](#) este o întreagă comunitate de utilizatori care programează [sisteme interactive](#) și experimente vizuale folosind doar HTML și CSS, în platformă. Unul dintre hashtag-urile acestor postări este “css crimes” - crime prin CSS.

Aidan Grealish, care lucrează ca designer pentru platforma Cohost, explică faptul că foarte mult conținut artistic de pe Internet nu supraviețuiește după ce platforma pe care a fost creat dispare. Un exemplu în acest sens este platforma Vine, care găzduia conținut video scurt. După ce a fost cumpărată de Twitter, Vine a fost închisă și, astfel, au dispărut nenumărate materiale video create pe platformă.

Din acest motiv, Grealish insistă asupra importanței faptului că **orice actualizare a codului Cohost menține funcționalitatea artei construite și găzduite deja pe platformă.**

9. Companiile mari de social media față în față cu Fediverse-ul

Companii precum [Tumblr](#) și [Wordpress](#) au apreciat importanța funcționalității de interconectare oferită de Fediverse și și-au propus să o integreze în propriile aplicații. Până în prezent, nici o companie mare de social media sau de găzduire de conținut nu a ales să implementeze una dintre cele mai importante mecanisme oferite de ActivityPub: posibilitatea utilizatorului de a își muta întregul conținut pe o altă instanță. Practic, atunci când platforme precum Wordpress implementează ActivityPub, aleg să permită utilizatorilor să citească conținut de pe alte instanțe și să publice conținut pe care utilizatorilor Fediverse-ului îl pot citi, dar nu și să își mute conținutul de pe Wordpress.

Meta a ales, de asemenea, să se alăture Fediverse-ului. Aplicația de Fediverse a Meta se numește Threads și, inițial doar utilizatorii cu cont de Instagram își puteau crea un cont de Threads. Efectul acestei implementări a fost că, la început, un utilizator nu își putea șterge contul de Threads fără să șteargă și contul de Instagram. Acest neajuns a fost reparat, între timp, iar ștergerea contului de Threads în mod independent [e posibilă acum](#).

Deși Meta susține că Threads face parte din Fediverse, aplicația nu implementează încă ActivityPub complet. Doar un număr restrâns de aplicații din Fediverse sunt vizibile utilizatorilor din Threads și, desigur, utilizatorii Threads nu se pot muta pe un alt server din Fediverse.

Threads nu a fost accesibil în Uniunea Europeană imediat după lansare. Deși conducerea Meta nu a afirmat explicit care a fost motivul, [este posibil](#) ca Regulamentul Uniunii Europene DMA să fie cel care a întârziat accesul cetățenilor în Threads. Cel mai probabil, regulile privind interzicerea amestecării datelor utilizatorilor de pe platforme diferite ale aceleiași companii să fie cele pe care Meta se teme că le va încălca, dat fiind faptul că un cont de

Threads e strâns legat de unul de Instagram. După ce Threads a permis utilizatorilor să vizualizeze conținutul de pe platformă fără să își facă un cont, Meta a deschis înscrierile și pentru cetățenii UE.

Administratorii unor instanțe din Fediverse au semnat [un pact](#) împotriva Threads și a încercării Meta de a folosi ActivityPub pentru a genera profit pe seama conținutului lor. Aceștia s-au solidarizat în jurul promisiunii de a nu permite instanțelor controlate de Meta să interacționeze cu instanțele pe care le administrează - practic, au promis să de-federeze Meta. Astfel, utilizatorii de pe Threads, spre exemplu, nu vor putea vedea conținutul de pe instanțele administrate de cei care au semnat pactul și invers.

În momentul de față, [aproape 40%](#) dintre instanțele de Mastodon au ales fie să blocheze complet conținutul Threads, fie să limiteze interconectarea.

10. Internetul ca spațiu de promovare, drepturile fundamentale și rolul Fediverse

Internetul, așa cum e perceput de cei care folosesc prima dată aplicații de social media pentru a comunica și a se informa, este departe de un model de libertate de exprimare și cooperare. În momentul de față, [discursul urii de pe marile platforme sociale este asociat cu o creștere globală a violenței față de minorități](#), inclusiv altercații violente, linșaje și epurări etnice. Politicile publice adoptate de state și regulile de moderare de conținut impuse de platformele de social media, menite să reducă discursul instigator la ură riscă, însă, să limiteze libertatea de exprimare și sunt aplicate în mod inconsecvent.

Această stare de fapt a dat de furcă și marilor companii, care dețin aceste platforme de social media. Pe de o parte, companiile au obligația legală de a modera conținutul ilegal, dar au și datoria de a modela o cultură internă a ce este permis și ce nu pe baza propriilor reguli, deși, pe de altă parte, aceleași companii insistă că pot implementa aceste limitări, dar și apăra și promovează exprimarea liberă și autentică. Este clar că cele două eforturi nu pot co-exista.

Soluțiile care încearcă să adreseze acest paradox refuză să se atingă de una dintre cauzele fundamentale ale toxicității acestor platforme: poziția dominantă a acestor companii asupra comunicării online. Regulamentul UE DMA, recent intrat în vigoare, care își propune să reducă practicile anticoncurențiale ale marilor platforme online, impune anumite comportamente de interconectare însă nu creează niciun alt mecanism prin care utilizatorii să poată crea și crește noi spații online.

[Un articol de cercetare publicat în 2019 de către Mike Masnick](#) propune o altă soluție: dezvoltarea de protocoale noi deschise, nu de platforme. Acesta este, de fapt, modelul de funcționare al Internetului, la începuturile sale. Protocoale de comunicare erau publicate, iar utilizatorii alegeau cum să le folosească și prin ce aplicații să consume conținutul. Atâta timp

cât funcționarea protocolului era publică și liberă, șansele ca o singură entitate să monopolizeze totul erau reduse.

Acesta este modelul după care funcționează de fapt poșta electronică sau e-mail-ul. Inițial, diversitatea de software care putea trimite și primi e-mail-uri era mult mai mare. Google, prin Gmail, a folosit aceste protocoale deschise, dar a construit funcționalități cu cod închis pe baza lor. Google își permitea să ofere utilizatorilor Gmail mult mai mult spațiu de stocare și garanția că, dacă un server se strică, conținutul tuturor e-mail-urilor e salvat cu redundanță, adică există pe mai multe servere. Treptat, entuziasmul de a replica aceste funcționalități în programele software de e-mail cu sursă deschisă a scăzut și pentru că sursele potențiale de finanțare au scăzut. Modelul de dezvoltare de software care maximizează profitul a îndepărtat mulți programatori de Internet baza pe software divers, în mare parte cu surse deschise.

ActivityPub și ecosistemul de aplicații Fediverse este o poveste de succes a unui protocol nou care a dat naștere unei diversități foarte mare de platforme și de aplicații care comunică între ele, și care dau utilizatorilor libertatea de a alege cum și cu cine comunică. În acest ecosistem, competiția între aplicații conduce la inovație cu atât mai mult cu cât nu există un monopol de resurse (financiare și de calcul) în mâinile unei singure entități. În Fediverse, o inovație este judecată în baza experienței pe care o oferă - ceea ce nu mai putem spune, de foarte multă vreme, despre marile platforme de social media.

Fediverse-ul pune deciziile de moderare în mâinile comunității de utilizatori. În loc să se bazeze pe o singură platformă centralizată, cu toate prejudecățile interne cu care vine la pachet, oricine poate să își creeze propriul set de reguli - inclusiv ce conținut nu dorește să vadă și ce conținut ar dori să vadă mai des.

Regulile devin nu doar replicabile, ci și complet transparente și sub controlul oricărui utilizator final. Într-o astfel de lume, ne putem imagina un milion de decizii diferite de moderare a conținutului care sunt aplicate aceluiași corpus de conținut - fiecare având o abordare complet diferită - și putem vedem care dintre ele funcționează cel mai bine pentru noi.